

**SAAMELAISKÄRÄJIEN TULOS-
SUUNNITELMA VUOSIKSI 2000-2003**

AVAINTULOSTAVOITTEET VUOSIKSI 2002-2003

Hyväksytty hallituksen kokouksessa 15.4.2002

1. VUOSIEN 2000-2001 KESKEISET AVAINTULOSTAVOITTEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN

- 1) Saamelaisten perusoikeuksien toteuttaminen kulttuuri-itsehallinnon perustalta,
 - a) saamelaiskäräjälain tarkistaminen,
 - b) saamen kielten asema,
 - c) henkinen kulttuuri,
 - d) saamelaiselinkeinot,
 - e) koulu- ja opetustoimi,
 - f) sosiaali- ja terveydenhuolto ja
 - g) kirkolliset olot
- 2) Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmien hyödyntäminen,
- 3) saamelaisasioista vastaavan saamelaisen virkamiehen saaminen valtion keskushallintoon,
- 4) ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifioiminen,
- 5) saamelaisten maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksien selvittäminen,
- 6) yhteistyön tehostaminen Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien sekä Kuolan saamelaisyhdistysten kanssa,
- 7) Pohjoismaiden Neuvoston täysjäsenyyden saavuttaminen,
- 8) kansainvälisen toiminnan tehostaminen,
- 9) viestinnän ja tiedotuksen tehostaminen,
- 10) sihteeristön resurssien vahvistaminen,
- 11) uusien toimitilojen hankkiminen,
- 12) projektitoimintaan osallistuminen,
- 13) tutkimustoiminnan edistäminen ja
- 14) saamelaiskäräjien vaalijärjestelmän kehittäminen.

1) Saamelaisten perusoikeuksien toteutumista kulttuuri-itsehallinnon perustalta on pyritty tulossuunnitelman mukaisesti toteuttamaan eri aloilla seuraavasti:

a) Voimassa olevaa saamelaiskäräjälain mukaista saamelaismääritelmää on useissa eri lausunnoissa ja muissa kannanotoissa esitetty muutettavaksi kieliperusteiseksi, mutta toistaiseksi tuloksetta. Näillä näkymin vuoden 2003 käräjävaaleissa sovelletaan avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi todettua saamelaismääritelmää.

Muilta osin käräjät teki joulukuussa 2001 oikeusministeriölle esityksen saamelaiskäräjälain vaaleja koskevien säännösten tarkistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan muun muassa moniportaisen muutoksenhakumenettelyn yksinkertaistamista, täsmällisiä säännöksiä vaaliluettelon julkisuudesta ja vaalipäivän määrittämisestä saamelaisalueella postitäänestyksen lisäksi.

b) Esitys uudeksi saamen kielilajiksi valmistui marraskuussa 2001. Esitystä valmisteli käräjien päätöksen mukaisesti saamen kielineuvosto, jonka tehtävänä oli hallituksen esityksen muotoon ehdotus siitä, miten saamelaisten kielellisten perusoikeuksien ja kielellisten ihmisoikeuksien toteuttaminen turvattaisiin nykyistä paremmin saamelaisten kielilajissa.

Uuden perustuslain mukaisesti saamen kielilakiesityksen lähtökohtana on, että yksilön kielelliset oikeudet eivät ole riippuvaisia hänen kansalaisuudestaan tai kansallisuudestaan. Yksilön kielelliset oikeudet tulee myös toteuttaa ilman, että hänen tarvitsee niihin erikseen vedota. Viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Uusi saamen kielilaki tulisi koskemaan kaikkia Suomessa puhuttavia saamen kieliä; pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea.

Esityksen mukaan saamelaisten kotiseutualueella suomen kieli ja saamen kieli olisivat yhdenvertaisia kieliä. Viranomaisten tulisi huolehtia siitä, että niillä on riittävästi saamen kielen taitoista henkilökuntaa niin, että asiakkaita kyetään palvelemaan myös saameksi. Sekä valtion että kuntien henkilöstöllä olisi kotiseutualueella oikeus saada palkallista virkavapautta saamen kielen taidon hankkimista varten. Saamenkielisten virkamiesten määrän lisäämisellä pyritään vähentämään tulkkauksen ja kääntämisen tarvetta. Valtiovallan velvollisuus olisi budjettivaroin turvata kielilain toteutuminen. Kuntien saama korvaus saamenkielisten palvelujen järjestämisestä ehdotetaan sidottavan kunnan tarjoamien palvelujen määrään kuten koulutuksen järjestämisessä on saamenkielisen opetuksen rahoituslain myötä menetelty.

Käräjien kokous käsitteli lakiesitystä joulukuussa 2001 ja esitti sen oikeusministeriölle edelleen valmisteltavaksi. Uuden saamen kielilain on määrä tulla voimaan vuoden 2004 alussa samanaikaisesti uuden suomen ja ruotsin kieltä koskeva kielilain kanssa.

Käräjien saamen kielineuvosto suunnitteli ja toteutti saamen kielilain uudistamistyön yhteydessä tiedotus- ja keskusteluseminaarin Inarissa Siida-museossa lokakuussa 2001. Seminaarin osallistui lähes 100 ihmistä ja sen tarkoituksena oli mm. tiedottaa saamen kielilain uudistamistyön etenemisestä ja saada aikaan keskustelua aiheesta. Seminaari oli samalla yksi Saamelaiskäräjien Euroopan kielivuoden teemaan kuuluvista tapahtumista. Euroopan kielivuoteen liittyen käräjien kielineuvosto oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa Euroopan kielipäivänä (26.9.) lähetettyä radio-ohjelmaa Saamen radiossa.

Saamen kielen terminologi- ja uudissanatyöhön liittyen saamen kielineuvostolla on käynnissä neljä sanakirjaprojektia: Lakisanasto suomi-pohjoissaame-ruotsi-norja. Vuoden 2001 lopussa se on ollut kommentoitavana lakiasiantuntijalla ja oikoluvun ja teknisten korjauksien jälkeen valmis julkaistavaksi. Vuoden 2000 puolella Pohjoismaiden kielineuvosto myönsi rahoitusta saamen kielineuvoston inarin- ja koltansaamen sanakirjaprojekteihin. Koltansaamen sanakirjaprojekti toteutettiin joulukuussa 2000-elokuussa 2001 ja inarinsaamen sanakirjaprojekti syyskuussa 2001 - tammikuussa 2002. Molemmat projektit ovat vielä keskeneräisiä. K. Nielsenin sanakirjan koodaus- ja digitalisointiprojektiin saamen kielineuvosto sai rahoitusta Pohjoismaiden kielineuvostolta vuoden 2001 puolella. Projekti toteutetaan 1.12.2001 -31.8.2002 välisenä aikana.

Yhteistyötä EBLULissa on jatkettu FIBLULin kautta. Tältä osin mainittakoon muun muassa Vähemmistökielten seminaari Helsingissä huhtikussa 2001, johon käräjien saamen kielineuvoston edustajat osallistuivat.

c) Saamelaisen henkisen kulttuurielämän toimintaedellytyksiä on pyritty parantamaan esittämällä huomattavaa korotusta saamelaisen kulttuurin tukemiseen tarkoitettuun valtionavustukseen (nk. saamelaiskulttuurimääräraha). Valtionavustus on kuitenkin pysynyt entisen suuruisena. Vuodeksi 2002 käräjille myönnettyä valtionavustusta yhteispohjoismaisten saamelaistaidejärjestöjen tukemista varten on lisätty noin 95.000 markalla vuodesta 2001, mutta samalla määrärahan käyttötarkoitusta on laajennettu niin, että sillä tulee avustaa myös Saamelaisneuvoston Suomen jaoston ja sen kansallisen jäsenjärjestön toimintaa.

Saamelaista kulttuuritoimintaa ja lehdistöä sekä saamelaisyhdistyksiä ja -järjestöjä on tuettu kulttuuriavustuksilla. Yhteistyö Lapin läänin taidetoimikunnan kanssa aloitettiin vuonna 2001.

Saamelaisen liikunta- ja urheilutoiminnan tukeminen on tapahtunut saamelaisjärjestöjen toimintaan suunnattujen avustusten kautta saamelaisjärjestöille, jotka erityisesti ovat keskittyneet urheilutoimintaan.

Saamelaisen teatteritoiminnan vakinaistaminen on edelleen toteutumatta resurssipulan vuoksi. Saamelaisten henkistä kulttuuriomaisuutta on pyritty suojelemaan erilaisin lausunnoin ja esityksin.

Kulttuurisihteerin päätoiminen virka täytettiin joulukuussa 2000.

d) Saamelaiselinkeinojen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja niiden kehittämiseksi käräjät esitti lokakuussa 2001 aluekehityslainsäädännön uudistamista pohtivalle toimikunnalle ja sisäasiainministeriölle erityisen saamelaisten yleisten elinolojen ja saamelaiselinkeinojen kehittämisohjelman sisällyttämistä uuteen alueiden kehittämislakiin.

Mainittu toimikunta sai helmikuussa 2002 valmiiksi luonnoksen hallituksen esitykseksi alueiden kehittämistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Siinä esitetyn uuden alueiden kehittämislakiluonnoksen 10 §:n 1 momentin mukaan Lapin maakunnassa maakuntaohjelmaan sisältyy saamelaiskulttuuria koskeva osa, jonka valmistelusta vastaisi pykälän perustelujen mukaan Saamelaiskäräjät. Tämä järjestely vastansee käräjien esittämää kehittämisohjelmaa. Esityksestä ei sen sijaan ainakaan suoraan ilmene, osoitetaanko käräjille korvamerkitty määräraha valtion talousarviossa ohjelman toteuttamista varten.

Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien toteuttamista saamelaiselinkeinoissa ja niiden hallinnossa kulttuuri-itsehallinnon perustalta koskevaa erillistä selvitystä ei ole vielä käynnistetty, mutta näitä seikkoja on pohdittu nk. maaherra Pokan saamelaistoimikunnan mietinnössä ja lisäksi käräjien omassa, vireillä olevassa maa- ja metsätalouden kehittämisohjelmassa.

Saamelaismatkailun kehittämisohjelman valmistelu on alullaan.

e) Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen asemaa on pyritty edistämään ja vahvistamaan erilaisin esityksin, lausunnoin ja kannanotoin. Vuonna 1999 voimaan tulleen saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen erityisen rahoituksen (laki 1186/98) vaikutukset ovat olleet nähtävissä vuosina 2000-2001. Saamenkielinen opetus on alkanut lisääntyä erityisesti peruskoulun vuosiluokilla 7-9 ja inarin- ja koltansaamen kielillä annettussa opetuksessa. Eniten saamenkieliseen opetukseen osallistuvien oppilaiden määrä on lisääntynyt Enontekiön kunnassa. Lukioissa saamenkielistä opetusta ei edelleenkään ole.

Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella annetaan edelleenkin hyvin vähän ainoastaan saamen kielen opetusta. Saamelaisten kotiseutualueella opetustilanteen kehittämistä on haitannut voimakas poismuutto, jonka seurauksena oppilasluvut laskevat kaikissa kunnissa.

Saamelaiskäräjät on valmistellut opetusministeriölle kokonaisvaltaisen esityksen saamelaisten opetustilanteen parantamiseksi, jonka mukaan mm. saamen kielen ja saamenkielistä opetusta koskevan erityisrahoituksen tulisi kattaa tästä opetuksesta aiheutuvat opettajien palkkakulut myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

Opetuksen kehittämisessä tärkeää on ollut yhteistyö saamelaisalueen kuntien, Lapin lääninhallituksen ja opetuksen keskushallinnon viranomaisten kanssa. Saamelaiskäräjät on asettanut tätä yhteistyötä varten saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimen.

Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen opetussuunnitelmatyö on lähtenyt liikkeelle kahdella tasolla. Saamelaiskäräjät on mukana edustajansa kautta opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamistyössä, joka jatkuu vuoden 2003 loppuun saakka. Opetushallitus on myös asettanut erityisen Saamen kieli -työryhmän valmistamaan saamen kielen opetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Alueellisella tasolla opetussuunnitelmayhteistyö Lapin lääninhallituksen ja alueen kuntien kanssa on lähtenyt liikkeelle. Tämän työn tarkoituksena on valmistaa kuntien yhteinen, alueellinen saamenkielisen opetuksen opetussuunnitelma. Yhteistyöllä pyritään yhtenäistämään eri kunnissa annettavaa saamenkielistä opetusta ja kehittämään tätä opetusta sisällöllisesti.

Tavoite korottaa oppimateriaalimäärärahaa on osittain toteutunut vuoden 2001 talousarviossa, jossa saamenkielisten oppimateriaalien tuottamiseen osoitettiin 1,5 milj. mk. Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on myös saanut edellisiin vuosiin nähden paremmat työskentelyedellytykset sen ansiosta, että oppimateriaalisihteerin avuksi on palkattu toinen oppimateriaalityöntekijä. Oppimateriaalin valmistamista on toteutettu lautakunnan vuosittain valmistaman oppimateriaalien tuotantosuunnitelman avulla. Inarin- ja koltansaamenkielisten materiaalien valmistamista on pyritty erityisesti painottamaan. Oppimateriaalien markkinoinnin tehostamisen tuloksena olivat oppimateriaalien myyntitulot vuosina 2000 ja 2001 noin 75.000 mk.

Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta on valmistellut selvitystä ja ehdotuksia saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon toteuttamisesta opetustoimessa. Esityksen pitäisi valmistua keväällä 2002.

f) Sosiaali- ja terveydenhuollossa on tapahtunut myönteistä kehitystä saamelaisia koskevissa asioissa. Vuoden 2002 valtion talousarvioon on saatu korvamerkitty määräraha saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama omakielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tilaa ja tarvetta koskeva selvitys on osaltaan huomionnut myös Saamelaiskäräjien pyrkimykset. Kansaneläkelaitos on vuosittain järjestänyt saamenkielistä kuntoutusta Saamelaiskäräjien vuosittain tekemän esityksen pohjalta. Lisäksi Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallitukseen on saatu Saamelaiskäräjien edustaja.

Vuoden 2002 alussa tuli voimaan laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001). Osaamiskeskustoimintaa rahoitetaan valtionavustuksella, josta 1,5 % maksetaan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseksi saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin (A 1411/2001). Tämä avustus (v. 2002 45.000 euroa) maksetaan Saamelaiskäräjille, joka on ottanut tehtävää varten määrärahan suunnittelijan.

g) Saamelaisten asema evankelis-luterilaisessa kirkossa kohentui tuntuvasti vuonna 2000, jolloin saamelaiset saivat uuden kirkkolain mukaisesti ensimmäistä kertaa valita Saamelaiskäräjien kautta oman maallikkoedustajansa ja kaksi varaedustajaa kirkon ylimpään elimeen, kirkolliskokoukseen.

Saamelaisten edustajan lisäämistä kirkolliskokoukseen ja sitä koskevan kirkkolainsäädännön tarkistamista valmisteltiin kirkkohallituksen asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä on lisäksi selvittää kaksikielisten suomalais-saamelaisten seurakuntien oikeudellinen asema ja tehdä sitä koskevat kirkkolain muutosehdotukset sekä saamen kielen käytön kehittyminen ja nykytilanne saamelaisten kotiseutualueen seurakunnissa ja tehdä tarvittavat kehittämissuositukset. Työryhmä ei ole saamelaistedustajan valintaa koskevan I osamietintönsä valmiiksi saatuaan kokoontunut kertaakaan, minkä vuoksi työryhmän työ on ollut ja on yhä edellä mainittujen osatoimeksiantojen osalta pysähdyksissä.

Koltasaamelaisten aseman kohentamiseksi ortodoksisessa kirkkokunnassa Saamelaiskäräjät teki maaliskuussa 2002 esityksen kolttien edustajan saamiseksi kirkkokunnan kirkolliskokoukseen samaan tapaan kuin evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tämänhetkisten tietojen mukaan asiaa käsitellään kirkkokunnan kirkolliskokouksessa aikaisintaan vuonna 2004.

2) Euroopan unionin rakennerrahasto-ohjelmien uusi kausi alkoi vuoden 2000 alussa ja se kestää vuoden 2006 loppuun asti. Suomessa on valmisteltu muun muassa Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelma mainituksi kaudeksi. Ohjelmasta rahoitetaan myös saamen kieltä ja kulttuuria edistäviä hankkeita. Tähän liittyen Saamelaiskäräjät toteutti vuonna 2000 erityisen saamelaishankkeiden rekrytointi –projektin, jonka tarkoituksena oli etsiä, kehittää ja valmistella toteutuskelpoisia saamelaishankkeita.

Saamelaiskäräjillä on tällä hetkellä käynnissä kaksi EU-rahoitteista projektia. Toukokuussa 2001 aloitettu kolmivuotinen Saamelaisten kieli- ja kulttuurisiidaprojekti (ESR) ja joulukuussa 2001 käynnistetty yksivuotinen Saamelaiskulttuurikeskus-hankkeen valmistelu- ja kehitysprojekti (EAKR).

Lisäksi käräjät antoi rakennerahasto-ohjelmien kansallista hallinnointia koskevan lain (L 1353/99) mukaisesti lausunnon muuttamista Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelmaa koskevista Eu-hankehakemuksista. Käräjät nimesi myös edustajansa kyseisessä laissa tarkoitettuun Lapin maakunnan yhteistyöryhmään.

Toinen saamelaisten kannalta merkittävä Eu-ohjelma on Interreg IIIA Pohjoinen rajaohjelma, joka on myös asetettu kaudeksi 2000-2006. Ohjelma muodostuu kolmesta osaohjelmasta; Pohjoiskalotti, Sápmi ja Kolartic. Sápmi -osaohjelma käsittää Pohjoiskalotin osaohjelman alueen lisäksi Kuolan niemimaan. Osaohjelman toimintalinjat ovat: 1. Saamelaisten yhteiskuntakehitys ja 2. Tiedonhankinta ja osaaminen. Saamelaiset hallinnoivat itsenäisesti omaa ohjelmaansa samaan tapaan kuin edelliselläkin ohjelmakaudella. Ohjelman toteuttamista varten on asetettu saamelainen hallintokomitea, johon käräjät on nimennyt kaksi edustajaa. Käräjät on lisäksi nimennyt yhden edustajan ohjelman toteutumista valvovaan seurantakomiteaan. Käräjät osallistui aktiivisesti Sápmi -osaohjelman valmisteluun.

3) Esitys saamelaisasioista vastaavan virkamiehen ottamisesta oikeusministeriön palvelukseen ei ole toteutunut.

4) ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointiin ja 5) saamelaisten maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksien selvittämiseen liittyen oikeusministeriö asetti marraskuussa 2000 toimikunnan (nk Pokan toimikunta), jonka tehtävänä on selvitysmies Pekka Vihervuoren syksyllä 1999 valmistuneen ehdotuksen toteuttamismahdollisuuksien arviointi ja ehdotusten tekeminen niistä valtionmaidon käyttöön liittyvistä vähimmäistoimenpiteistä – myös koltaväestön osalta - joiden toteutumisella ILO-sopimus voidaan ratifioida. Tähän toimikuntaan käräjät nimesi kolme edustajaa.

Toimikunta sai työnsä valmiiksi marraskuussa 2001. Toimikunnan ainoa ehdotus on saamelaisten kotiseutualueen luonnonhoitoalueen johtokunnan asettaminen, jolla pyritään poistamaan ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointiesteet. Toimikunta ei ollut työssään yksimielinen, sillä muun muassa kaikki sen saamelaisjäsenet jättivät mietintöön yhteisen eriävän mielipiteensä. Toimikunnan mietintö on parhaillaan lausuntokierroksella.

Käräjät on kiirehtinyt vuonna 1993 käynnistämäänsä saamelaisten maanomistusoikeutta koskevaa selvitystään. Työtä varten käräjät osoitti vuoden 1999 ylijäämästään 100.000 markkaa ja lisäksi oikeusministeriö myönsi alkutalvesta 2002 sitä varten 40.000 markkaa. Selvityksen pitäisi valmistua viimeistään toukokuussa 2002.

Käräjät esitti ulkoasiainministeriölle, että Tenojoen kalastussopimusta ei tule uusia ennen kuin Suomi on ratifioinut ILO:n alkuperäiskansasopimuksen. Tämänhetkisten tietojen mukaan kalastussopimuksen uusimista koskevat neuvottelut ovat pysähdyksissä.

6) Pohjoismaiset saamelaiskäräjät allekirjoittivat helmikuussa 1997 kaksi merkittävää **yhteistyösopimusta**, joista toinen koskee poliittista yhteistyötä ja toinen saamen kieliyhteistyötä. Poliittista yhteistyötä koskevan sopimuksen mukaan Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien on määrä asettaa 21-jäseninen Saamelaisten Parlamentaarinen Neuvosto, johon kunkin maan Saamelaiskäräjien tulisi nimetä seitsemän edustajaa. Neuvoston avuksi tulisi asettaa yhteinen sihteeristö, joka huolehtisi yhteistyön käytännön hoitamisesta.

Ruotsin Saamelaiskäräjien jättäytyttyä toistaiseksi yhteistyön ulkopuolelle Suomen ja Norjan saamelaiskäräjät käynnistivät poliittisen yhteistyön pitämällä Saamelaisen Parlamentaarisen Neuvoston ensimmäisen, perustavan kokouksen Norjan Karasjoella maaliskuun 2. p:nä 2000, jossa ne allekirjoittivat kahdenvälisen parlamentaarista neuvostoa koskevan yhteistyösopimuksen. Sen mukaisesti parlamentaarisen neuvoston toimintaa on ylläpidetty. Neuvosto kokoontui lokakuussa 2000 Inarissa ja toukokuussa 2001 Karasjoella. Suomen Saamelaiskäräjät nimesi helmikuussa 2000 hallituksen seitsemän jäsentä ja varajäsentä käräjien delegaatioksi parlamentaariseen neuvostoon toimikaudeksi 2000-2003.

Ruotsin Saamelaiskäräjät päätti alkutalvesta 2002 liittyä parlamentaarisen neuvoston toimintaan.

Saamen kielen huoltoa koskevalla yhteistyösopimuksellaan Saamelaiskäräjät ottivat vastuulleen pohjoismaisen saamen kieliyhteistyön järjestämisen, jota varten asetetaan yhteinen saamen kielen lautakunta ja sihteeristö. Tämä yhteinen saamen kielen lautakunta kokoontui syyskuussa 1999 ensimmäiseen kokoukseensa. Lautakunnan asioita valmistelee sihteeristö, jossa on tällä hetkellä hallinnollisen johtajan virka.

Lautakunta on vuosina 2000-2001 kokoontunut neljä kertaa. Suomen Saamelaiskäräjät nimesi helmikuussa 2000 saamen kielilautakuntaan kolme jäsentä, yhden kustakin kieliryhmästä ja kullekin kaksi varajäsentä.

Pohjoismaiset saamelaiskäräjät ovat harjoittaneet yhteistyötä myös saamelaisia koskevan Interreg II -ohjelman toteuttamisessa ja uuden IIIA -ohjelman valmistelussa sekä Barentsin alueen toiminnassa. Lisäksi käräjien puheenjohtajat ovat pitäneet yhteisiä kokouksia.

7) Saamelaisten täysjäsenyys Pohjoismaiden Neuvostossa ei ole toteutunut.

8) Kansainvälisissä yhteyksissä lähinnä käräjien puheenjohtaja on edustanut saamelaisia ja Saamelaiskäräjiä. Käräjien nimeämät edustajat ovat edustaneet alkuperäiskansoja Barentsin alueneuvostossa, aluekomiteassa ja alkuperäiskansatyöryhmässä. Lisäksi käräjät on osallistunut myös EBLUL:n toimintaan ja Arktisen alueen yhteistyöhön.

9) Käräjät on pyrkinyt käytettävissä olevien voimavarojensa puitteissa tehostamaan **viestintää ja tiedottamista**. Uudistetut Saamelaiskäräjien internet -kotisivut avattiin syksyllä 2001, aluksi suomenkielisessä muodossa ja nytemmin myös pohjoissaamen kielellä.

Saamelaiskäräjien laatimaa ja julkaisemaa kuusikielistä Saamelaiset Suomessa –esitettä on jaettu sekä kotimaahan että ulkomaille. Esite on uudistettu joulukuussa 2001 ja uusi painos neljällä eri kielellä pitäisi saada jakeluun toukokuussa 2002.

Kokoustiedottamista on hoidettu muun muassa lähettämällä hallituksen ja käräjien kokousten asiakirjat etukäteen lehdistölle. Lautakuntien sihteerit ja puheenjohtajat ovat hoitaneet omaa toimialaansa koskevaa tiedottamista. Erillisiä lehdistötiedotteita on valmistettu suomen- ja saamenkielillä tarpeen mukaan.

Käräjät käynnisti marraskuussa 2001 kyläkiekkojen sarjan Utsjoelta. Näiden eri puolilla saamelaisaluetta järjestettävien tiedotus- ja keskustelutilaisuuksien tarkoituksena on jakaa tietoa käräjien toiminnasta, kuulla saamelaisten näkemyksiä ajankohtaisista saamelaisasioista ja tuoda käräjät lähemmäksi saamen kansaa.

10) Sihteeristön henkilöstöresursseja on vahvistettu perustamalla päätoiminen kulttuurisihteerin virka ja III kielenkääntäjän virka (sijoitettu Utsjoelle) sekä ottamalla sivutoiminen sosiaali- ja terveys sihteeri.

Henkilöstön toimenkuvia ja tehtävien jakoa sekä virkarakennetta koskevaa uudelleenarviointia on jatkettu ja henkilöstöresursseja on pyritty suuntaamaan keskeisimpien tehtävien hoitamiseen. Henkilöstön koulutusta on lisätty. Lisäksi on aloitettu esimiehen ja työntekijöiden väliset kahdenkeskiset kehittämiskeskustelut. Tähän liittyen henkilöstön virkistäytymiseen ja työssä jaksamiseen on panostettu aiempaa enemmän.

11) Saamelaiskäräjät on jatkanut nk. **saamelaiskulttuurikeskuksen** suunnittelua. Hankkeesta valmistui huhtikuussa 2001 hankeselvitys, jonka mukaan keskuksen hyötypinta-ala olisi noin 2300 m² ja kustannusarvio n. 33 miljoonaa markkaa. Saamelaiskäräjät jatkaa keskuksen suunnittelua hankeselvityksen pohjalta erityisellä valmistelu- ja kehitysprojektilla, johon Lapin lääninhallituksen sivistysosasto on myöntänyt täysimääräisen Eu-rahoitusavun. Projekti käynnistettiin joulukuun alkupuolella v. 2001 ja se valmistunee vuoden 2002 loppuun mennessä.

Valmistelu- ja kehitysprojektin tarkoituksena on saada tarvittavat kirjalliset sopimukset ja päätökset tehtyä, rakennuspaikka valittua ja sisältöä kehitettyä siihen vaiheeseen, että varsinaisen rakennusinvestoinnin rahoitushakemukset voidaan tehdä ja arkkitehtisuunnitteluun on riittävät pohjatiedot olemassa. Tarkoitus on myös hakea yhteistyötahoja rakennushankkeen pilottiteemojen osalta, joita ovat mm. tietotekniikan sovellutukset palveluissa sekä puu- ja arktinen rakentaminen.

Tämän projektin jälkeen on määrä toteuttaa vuosina 2003-2004 arkkitehti- ja muu suunnittelu sekä urakkakilpailut. Rakentamiseen tulisi päästä keväällä 2004 ja kulttuurikeskuksen toivotaan valmistuvan syksyllä 2005.

Kulttuurikeskukseen on kaavailtu toimitilat muun muassa Saamelaiskäräjille sekä saamelaiskulttuurin ja –elinkeinojen eri toimintoja varten. Kulttuurikeskuksen tavoitteena on parantaa Suomen saamelaisten mahdollisuuksia vaalia, ylläpitää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan ja elämänmuotoaan omista lähtökohdistaan sekä toimia keskitetysti ja tehokkaasti sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Lisäksi tavoitteena on parantaa yleisesti mahdollisuuksia saada tietoa saamelaisista, heidän kulttuuristaan ja asemastaan alkuperäiskansana.

12) Saamenkielisten oppimateriaalien valmistamista koskevia **projekteja** on toteutettu oppimateriaalisuunnitelmien mukaisesti. Niin ikään saamelaishankkeiden rekrytointi -projekti toteutettiin suunnitelmien mukaisesti vuonna 2000. Sen jatkoksi kaavailtu saamelaishankkeiden hallinnointiprojekti ei sen sijaan toteutunut rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Käräjät toteuttaa lisäksi parhaillaan kaksi merkittävää EU-rahoitteista projektia, Saamelaiskulttuurikeskushankkeen valmistelu- ja kehitysprojektiä (EAKR, ks. edellä) ja Saamelaisten kieli- ja kulttuurisiida -projektiä.

Saamelaisten kieli- ja kulttuurisiida -projekti on kolmevuotinen Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Lapin lääninhallituksen tukema saamen kielen ja saamelaiskulttuurin elvyttämishanke. Kulttuurisiida -projektiin tavoitteena on vahvistaa saamelaisperheiden yhteyttä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa, tukea saamelaisvanhempia ja koko saamelaisyhteisöä saamen kielen käyttämisessä jokapäiväisenä arkikielenä niin kotona kuin muuallakin. Projektissa paneudutaan perinteisen saamelaiskulttuurin eri muotoihin ja toimintaan saamenkielistä. Tavoitteena on saada sitoutettua perheen lisäksi myös koko suku saamen kielen ja kulttuurin edistämiseen ja kehittämiseen.

Kulttuurisiida -projektissa on perustettu kuusi (6) kieli- ja kulttuurisiidaa eri puolille saamelaisaluetta; Enontekiölle, Inariin, Utsjoelle ja Vuotsoon pohjoissaamenkieliset siidat, Sevetijärvelle koltansaamenkielinen ja Ivaloan inarinsaamenkielinen siida. Projekti käynnistettiin toukokuussa 2001 ja sen on määrä päättyä helmikuussa 2004.

13) Tutkimustoiminnan edistämiseen käräjien resurssit eivät ole riittäneet.

14) Saamelaiskäräjät on **kehittänyt vaalijärjestelmänsä** muun muassa päivittämällä vaaliluetteloa siinä olevien henkilöiden kaikkien tietojen osalta. Lisäksi valmistettiin ja kehitettiin vaaleja koskevaa tilastointia.

Käräjät on myös käynyt läpi vaalien toimittamiseen liittyvät epäkohdat mukaan lukien käräjälain vaaleja koskevat säännökset ja tehnyt joulukuussa 2001 oikeusministeriölle esityksen näiden säännösten tarkistamiseksi ennen seuraavia vuonna 2003 toimitettavia vaaleja (ks. edellä).

Saamelaisia erityisesti koskeva uusi lainsäädäntö:Vuonna 2000

tulivat voimaan seuraavat säädökset:

- 1) Suomen perustuslaki (731/99),
- 2) Laki kirkkolain muuttamisesta (1164/99),
- 3) Kirkolliskokouksen päätös kirkkojärjestyksen muuttamisesta (1165/99),
- 4) Kirkolliskokouksen päätös kirkon vaalijärjestyksen muuttamisesta (1166/99),
- 5) Laki rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/99),
- 6) Asetus rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/99),
- 7) Laki kolttalain 8 ja 13 §:n muuttamisesta (55/00),
- 8) Laki saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain 12 §:n muuttamisesta (190/00) ja
- 9) Maa- ja metsätalousministeriön asetus kolttalain mukaisista tulorajoista (349/00).

Vuonna 2001

a) tulivat voimaan seuraavat säädökset:

- 1) Laki rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain muuttamisesta (1286/00),
- 2) Laki kolttalain muuttamisesta (296/01) ja
- 3) Valtioneuvoston asetus kolttalain muuttamisesta annetun 43 §:n 2 momentin voimaantulosta (735/01).

b) hyväksyttiin seuraavat säädökset:

- 1) Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/01).

2. KESKEISET AVAINTULOSTAVOITTEET VUOSINA 2002-2003

2.1. Perusoikeuksien toteuttaminen kulttuuri-itsehallinnon perustalta

Saamelaisten perusoikeuksien toteutumiseksi ryhdytään oikeusministeriön johdolla kartoitustyöhön saamelaisten perusoikeuksien, ihmisoikeuksien ja kulttuuri-itsehallinnon konkretisoimiseksi lainsäädännössä. Tarkastelun kohteina ovat saamelaisten kielelliset, kulttuuriset, taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet.

Mainitun selvityksen pohjalta valmistetaan kulttuuri-itsehallintoa koskeva tavoite- ja toteuttamisohjelma, josta tulisi ilmetä, minkälaista kulttuuri-itsehallintoa eri yhteiskunta-aloilla tavoitellaan ja minkälaisin keinoin siihen toivotaan päästävän. Ohjelman pohjalta kulttuuri-itsehallintoa pyritään kehittämään eri aloilla muun muassa lainsäädäntöehdotuksin.

Konkreettiset toimet:

Saamelaiskäräjälain tarkistaminen

Edistetään oikeusministeriössä vireillä olevaa saamelaiskäräjälain muutosesitystä, jonka tavoitteena on erityisesti täsmentää ja kehittää saamelaiskäräjien vaaleja koskevia säännöksiä ja ratkaista vaalien vaaliluettelon julkisuutta koskeva kysymys. Pyritään siihen, että käräjälain muutos tulisi voimaan viimeistään alkusyksystä 2002. Saamelaiskäräjälainsäädäntö saamelaismääritelmiä pyritään palauttamaan kieliperusteiseksi vuoden 2003 vaaleihin mennessä.

Saamen kielten asema

- 1) Seurataan uuden saamen kielilakiesityksen etenemistä ja ollaan aktiivisesti mukana lainvalmistelutyössä,
- 2) edelliseen kohtaan liittyen ryhdytään toimiin saamen kielten aseman virallistamiseksi,
- 3) tehostetaan saamelaisten kielilain toteutumisen seuranta ja valvontaa,
- 4) pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan kaikki Suomessa puhuttavat saamen kielet käräjien sisäisiksi virkakieliksi,
- 5) edistetään toimenpiteitä, joilla saamelaisten oikeus oman kielen käyttämiseen ja kehittämiseen toteutuu ja samalla vahvistetaan saamelaiskäräjien asiantuntemusta saamen kieltä koskevissa asioissa (mm. uudissana- ja terminologiatyön kehittäminen, kieliteknologian käyttömahdollisuuksien hyödyntämiseen tähtäävät toimet, tulkkauksjärjestelmän kehittäminen). Tähän liittyen haetaan jatkorahoitusta kielineuvoston käynnistämille kieliprojekteille ja pyritään saattamaan aloitetut kieliprojektit päätökseen vuoden 2003 loppuun mennessä.
- 6) vahvistetaan ja lisätään yhteistyötä muiden saamen kielen parissa toimivien organisaatioiden kanssa Suomessa ja pohjoismaissa (erityisesti muiden saamen kielineuvostojen ja pohjoismaisen Saamen kielilautakunnan kanssa sekä muun muassa kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen, yliopistojen, saamelaisalueen koulutuskeskuksen, Saamelaisen korkeakoulun ja Pohjoismaisen Saamelaisinstituutin kanssa),
- 7) vahvistetaan kansainvälistä yhteistyötä muiden vähemmistökielten kanssa ja edistetään saamen kielen asemaa ja saamen kielestä tiedottamista Euroopan Unionissa sekä jatketaan työtä FIBLULin kautta EBLULissa (Euroopan vähemmän käytettyjen kielten toimisto) sekä

8) tuetaan kaikin mahdollisin tavoin saamen kielen elvyttämiseen tähtäviä toimia. Tähän liittyen pyritään olemaan aloitteellisia ja mukana saamen kielen käyttöön kannustavassa toiminnassa Suomen saamelaisalueella.

Henkinen kulttuuri

1) Pyritään kasvattamaan valtion talousarviossa saamelaista kulttuurimäärärahaa 336 400 euroon eli reiluun 2,5 miljoonaan markkaan. Saamelaista kulttuurimäärärahaa kasvattamalla voidaan saamelaisen kulttuurielämän toimintaedellytyksiä parantaa seuraavasti:

- saamelaisjärjestöjen toiminnan tukeminen,
- yksivuotisten apurahojen myöntäminen saamelaisille muusikoille, kuvataiteilijoille, kirjailijoille ja käsityöläisille,
- vuosittain myönnettävä kaunokirjallisuus-, musiikki- ja muu julkaisutuki ja
- määrärahan saaminen saamelaisen teatteritoiminnan vakinaistamiseen Suomen saamelaisalueella.

2) pyritään aikaansaamaan erillinen lehdistötuki saamelaislehdistön tukemiseksi pohjois-, koltan- ja inarinsaamen kielillä,

3) tuetaan yhteispohjoismaisten saamelaistaidejärjestöjen toimintaa ja yhteistyötä,

4) pyritään parantamaan saamelaisen kulttuurielämän toimintaedellytyksiä ohjaavilla saamelaistaiteilijoilla,

5) pyritään siirtämään Lapin maakuntakirjaston saamelaiskirjastolle osoitetun valtiontuen Saamelaiskäräjien hallintoon, sekä

6) järjestetään tiedotusta, koulutusta ja ohjausta Interreg Sápmi –osaohjelman toteuttamisesta.

Saamelaiselinkeinot

1) Ryhdytään valmistelemaan vireillä olevaan uuteen alueiden kehittämislakiin ehdotettua, Lapin maakuntaohjelmaan sisältyvää saamelaiskulttuuria koskevaa osaa. Tämä osa valmistellaan saamelaisten yleisten elinolojen ja saamelaiselinkeinojen kehittämisohjelman muotoon. Lisäksi pyritään siihen, että käräjät voisi itsenäisesti hallinnoida ohjelmaa ja että sen toteuttamista varten käräjille osoitettaisiin valtion talousarviossa korvamerkitty määräraha,

2) käynnistetään selvitystyö siitä, miten saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset perusoikeudet tulisi toteuttaa saamelaiselinkeinoissa ja niiden hallinnossa kulttuuri- itsehallinnon perustalta. Selvityksen yhteydessä lähtökohdaksi otetaan muun muassa se, että saamelaisporonhoidon hallinto ja rahoitus tulee saamelaisten kotiseutualueella eriyttää omaksi itsenäiseksi järjestelmäksi saamelaiskäräjien yhteyteen. Sama itsehallinnon periaate tulisi perustuslain mukaan toteuttaa myös muiden saamelaiskulttuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuten kalastuksen ja erikseen perinteisen lohenkalastuksen sekä metsästyksen osalta. Työtä varten asetetaan mahdollisesti työryhmä, ja

3) jatketaan saamelaismatkailun kehittämisohjelman laatimista.

Koulu- ja opetustoimi

- 1) Parannetaan saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen asemaa kaikilla kouluasteilla. Pyritään lisäämään erityisesti saamenkielistä opetusta, siihen käytettävää tuntimäärää ja tähän opetukseen osallistuvien oppilaiden määrää. Erityisenä painopistealueena on inarin- ja koltansaamen kielten ja näillä kielillä annettavan opetuksen kehittäminen. Pyritään saamaan aikaan saamenkielinen opetus myös lukioissa ja lisäämään tämän opetuksen osuutta ammatillisessa koulutuksessa. Pyritään parantamaan saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen asemaa ja rahoitusta saamelaisalueen ulkopuolisissa kouluissa saattamalla tämä opetus saman rahoituksen piiriin (L 1186/98) kuin kotiseutualueella annettava opetus,
- 2) pyritään parantamaan saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen asemaa opetuslainsäädännössä esityksin, lausunnoin ja tarvittaessa neuvotteluin,
- 3) tuetaan saamelaisalueen kuntia niiden kehittäessä saamen kielen ja saamenkielistä virtuaaliopetusta, joka mahdollistaa opetuksen tarjoamisen niille alueille ja kouluihin, joilla muutoin on vaikea saada päteviä opettajia,
- 4) pyritään parantamaan Saamelaiskäräjien vaikutusmahdollisuuksia ja päätösvaltaa saamen kielen ja saamenkielistä opetusta koskevissa asioissa. Edistetään perustuslaissa säädettyä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa opetustoimessa,
- 5) osallistutaan aktiivisesti opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseen yhteistyössä opetushallituksen kanssa ja alueellisen saamenkielisen opetuksen opetussuunnitelman valmistamiseen yhteistyössä alueen kuntien ja Lapin lääninhallituksen kanssa. Pyritään ottamaan kyseistä työtä varten määräaikainen opetussuunnitelmasihteeriksi. Tavoitteeksi asetetaan uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaisen alueellisen opetussuunnitelman valmistuminen vuoden 2003 loppuun mennessä,
- 6) saamenkielisen oppimateriaalin valmistamiseen valtion talousarviossa osoitettavaa valtionavustusta pyritään korottamaan siten, että se vastaa a) vuonna 1999 voimaan tulleen perusopetuslain saamenkielistä opetusta ja vuonna 2001 voimaan tulleita esiopetusta koskevia velvoitteita samassa laissa ja b) Euroopan Neuvoston ministerikomitean vuonna 2001 Suomelle antamia suosituksia,
- 7) tehostetaan oppimateriaalin valmistamista ja pyritään ottamaan sitä varten koulutus- ja oppimateriaalitoimistoon toinen oppimateriaalityöntekijä, jonka tehtäviin kuuluu mm. edistää oppimateriaalin valmistamiseen liittyvää pohjoismaista terminologiayhteistyötä,
- 8) tehostetaan saamenkielistä oppimateriaalia koskevaa tiedottamista ja markkinointia,
- 9) tehostetaan saamelaisen opetushallinnon ja saamenkielistä oppimateriaalia valmistavien elinten pohjoismaista yhteistyötä. Pyritään aikaansaamaan säännöllisiä yhteistoiminnan muotoja ja sopimaan uusista yhteisistä oppimateriaalihankkeista,
- 10) pyritään vaikuttamaan saamelaisalueen koulutuskeskuksen opetuksen kehittymiseen saamelaisen kulttuurin perustalta erityisesti porotalouden ja perinteisen saamen käsityön osalta sekä tätä opetusta koskevien valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden muuttamiseen näiden pyrkimysten suuntaisiksi, ja
- 11) tehostetaan yhteistyötä saamelaisalueen kuntien, Lapin lääninhallituksen ja muiden opetushallinnon viranomaisten kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

- 1) Pyritään kasvattamaan Saamelaiskäräjien kautta saamelaisalueen kunnille myönnettävää valtionavustusta saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi,
- 2) edistetään yhteistyötä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa siten, että sen toiminnassa huomioidaan Saamelaiskäräjien pyrkimykset,

- 3) edistetään saamelaislasten varhaiskasvatuksen kehittämistä siten, että palvelut järjestetään saamenkielellä saamelaisista lähtökohdista, saamelainen kulttuuri, perinteiset arvot ja elämänmuoto huomioon ottaen. Lisäksi huomioidaan, että saamelaisten kielellinen tilanne on hyvin monimuotoinen, minkä vuoksi tarvitaan erilaisia kielen elvyttämis-, kehittämis- ja tukitoimia kuten kielipesä-, kielikyly-, leikkitoimintaa sekä erilaisia päivähoitoryhmiä kaikilla saamenkielillä,
- 4) edistetään saamelaisten vanhusten omakielisiä alueellisia palveluja,
- 5) kiirehditään saamenkielisen sosiaali- ja terveysalan terminologiatyön aloittamista,
- 6) edistetään Saamelaisasiain neuvottelukunnan työryhmämuistiossa "Saamenkielisten peruspalvelujen kartoitus 2001" esitettyjen kehittämis ehdotusten toteuttamista,
- 7) vahvistetaan yhteistyötä Kansaneläkelaitoksen kanssa ja pyritään aikaansaamaan saamenkielistä kuntoutustoimintaa varten riittävä vuosittainen määräraha Kansaneläkelaitoksen budjettiin,
- 8) edistetään saamelaisten perinteisissä elinkeinoissa työskentelevien ammatinharjoittajien vakuutusta ja sosiaaliturvaa,
- 9) tuetaan ja edistetään saamelaisten kieli- ja kulttuurisiidatoimintaa, sekä
- 10) edistetään saamelaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia parantavia toimenpiteitä.

Kirkolliset olot

Edistetään saamelaisten asemaa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ja ortodoksisessa kirkkokunnassa. Tässä tarkoituksessa kiirehditään erityisesti saamelaisia koskevan kirkollisen lainsäädännön kehittämistä pohtivan työryhmän jatkotyötä selvittää kaksikielisten suomalais-saamelaisten seurakuntien oikeudellinen asema ja tehdä sitä koskevat kirkkolain muutosehdotukset sekä saamen kielen käytön kehittyminen ja nykytilanne saamelaisten kotiseutualueen seurakunnissa ja tehdä tarvittavat kehittämis ehdotukset.

Pyritään aikaansaamaan Suomeen Saamelainen kirkkoneuvosto Norjan ja Ruotsin tapaan.

Edistetään kolttien ja koltansaamen asemaa ortodoksisessa kirkkokunnassa muun muassa kiirehtimällä kolttsaamelaisten edustajan saamista kirkkokunnan kirkolliskokoukseen.

2.2. Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmat

Pyritään aktiivisesti hyödyntämään Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelman ja Interreg IIIA Pohjoinen -rajaohjelman rahoitusmahdollisuuksia saamelaisten kielen, kulttuurin, elinkeinojen, elämänmuodon ja identiteetin kehittämiseksi. Tavoite 1-ohjelmaan liittyen jatketaan vuonna 2001 aloitettuja Saamelaisten kieli- ja kulttuurisiida -projektia ja Saamelaiskulttuurikeskuksen valmistelu- ja kehitysprojektia.

Interreg III -ohjelmaan sisältyvää saamelaisia koskevaa Sápmi -osaohjelmaa toteutetaan yhdessä Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien kanssa. Selvitetään, voisiko Suomen Saamelaiskäräjät hallinnoida Interreg III -ohjelman kansallista rahoitusta.

2.3. Saamelaisasioista vastaava virkamies valtion keskushallintoon

Kiirehditään saamelaisasioista vastaavan virkamiehen saamista oikeusministeriöön koskevan esityksen toteutumista. Neuvotellaan asiasta oikeusministeriön kanssa.

2.4. ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointi sekä saamelaisten maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksien selvittäminen

Kiirehditään ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointiasteiden poistamiseen tähtäävien toimenpiteiden toteuttamista.

Mainitun sopimuksen ratifiointiedellytysten luomiseksi pyritään siihen, että käräjien oma saamelaisten maahan, veteen ja elinkeinoihin kohdistuvia oikeuksia ja muita yksityisoikeusperusteisia oikeuksia (mukaan lukien Tenojoen ja Näätämöjoen kalastusoikeudet) koskeva selvitys valmistuu kesään 2002 mennessä. Lisäksi pyritään siihen, että Suomen hallitus antaisi mainittuun selvitykseen perustuvan esityksensä kiireesti eduskunnan ratkaistavaksi.

Norjan ja Suomen välistä Tenojoen sopimusta ei tule uusia ennen kuin Suomi on ratifioinut ILO:n alkuperäiskansasopimuksen 169.

Selvitetään, miten saamelaisten aiemmin omistamat yksityismaat voitaisiin saada vapaaehtoisin kaupoin palautettua saamelaishallinnolle.

2.5. Yhteistyö Norjan ja Ruotsin Saamelaiskäräjien sekä Kuolan saamelaisyhdistysten kanssa

Jatketaan yhteistyötä keväällä 2000 asetetussa Saamelaisessa Parlamentaarisessa Neuvostossa. Yhteistyötä harjoitetaan myös muilla tavoin. Pyritään hankkimaan neuvostolle oma rahoitus ja asettamaan sille sihteeristö.

Saamen kieleen liittyvää yhteistyötä jatketaan ja tehostetaan yhteisessä saamen kielen lautakunnassa. Pyritään mahdollisuuksien mukaan vahvistamaan kielilautakunnan taloudellisia ja muita toimintaedellytyksiä.

Osallistutaan aktiivisesti Interreg IIIA Pohjoinen -ohjelman saamelaisia koskevan Sápmi -osaohjelman toteuttamiseen.

2.6. Jäsenyys Pohjoismaiden Neuvostossa

Jatketaan yhdessä muiden pohjoismaisten Saamelaiskäräjien kanssa ponnisteluja täysjäsenyyden saavuttamiseksi Pohjoismaiden Neuvostossa.

2.7. Kansainvälinen toiminta

Osallistutaan aktiivisesti erityisesti Arktisen alueen yhteistyöhön. Selvitetään, millä tavoin pysyviä yhteyksiä saataisiin luoduksi eri kansainvälisiin organisaatioihin, varsinkin Euroopan unionin toimielimiin.

Tehostetaan yhteistyötä muiden alkuperäiskansojen kanssa sekä osallistutaan YK:n ja sen eri toimielinten toimintaan.

Vaikutetaan Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan laatimiseen siten, että siinä tunnustetaan saamelaisten asema alkuperäiskansana.

2.8. Viestintä ja tiedotus

Vahvistetaan saamelaiskäräjien viestintää ja tiedotusta tehostamalla sidosryhmätoimintaa, sisäistä ja ulkoista tiedottamista.

Saamelaiskäräjien viestintästrategian laatimista jatketaan. Strategiassa määritellään käräjien keskeiset viestinnän ja tiedottamisen tavoitteet, keinot, sidosryhmät ja toiminnan edellyttämä resurssitarve.

Jatketaan viikoittaisen tapahtumatiedotteen toimittamista, aloitetaan oman tiedotelehtisen julkaiseminen, jatketaan saamenkielisissä lehdissä julkaistujen teemasivujen toimittamista sekä sihteeristön aloittamaa saamelaiskulttuurin tietopankin kehittämistä. Jatketaan aloitettua kyläkierrosten sarjaa järjestämällä tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia eri puolilla saamelaisaluetta. Kokoustiedottamista tehostetaan.

Kehitetään Saamelaiskäräjien internet -kotisivuja ja laaditaan niistä useampikielisiä versioita.

Laaditaan monikielinen esite Saamelaiskäräjistä.

2.9. Sihteeristö ja muu hallinto

Pyritään vahvistamaan henkilöstöresursseja yleis-, talous- ja henkilöstöhallintoasioiden, sosiaali- ja terveysasioiden, elinkeinoasioiden sekä tietoteknisten tehtävien hoitamisessa. Lisäksi pyritään lisäämään kielenkääntäjien virkoja. Käytetään mahdollisuuksien mukaan työllisyysvaroin palkattua työvoimaa erityisesti toimistotöiden hoitamisessa.

Selvitetään ja arvioidaan uudelleen henkilöstön toimenkuvia ja tehtävien jakoa sekä toimistojakoa ja siihen liittyen virkarakennetta. Tehostetaan henkilöstöressurssien suuntaamista keskeisimpien tehtävien hoitamiseen.

Tehostetaan sihteeristön tietojenkäsittelyyn (ATK) liittyvien tehtävien hoitamista.

Tehostetaan saamen kielen toimiston ja saamen kielineuvoston yhteistoimintaa. Kehitetään pysyviä yhteistyömuotoja saamen kielen toimiston ja muiden samalla alalla toimivien elinten välillä. Samoin menetellään koulutus- ja oppimateriaalitoimiston osalta.

Yhteistyötä Norjan ja Ruotsin saamelaisten kouluhallinnon viranomaisten kanssa lisätään sekä oppimateriaalin valmistamisessa, opetussuunnitelman laatimisessa että koulutukseen ja kaksikielisyyteen liittyvässä tiedottamisessa.

Panostetaan henkilöstön koulutukseen sekä työssä jaksamisen edellytysten kehittämiseen muun muassa jatkamalla esimiehen ja työntekijöiden välisiä kahdenkeskisiä kehittämiskeskusteluja.

2.10. Uudet toimitilat

Saamelaiskulttuurikeskusta koskeva valmistelu- ja kehitysprojekti toteutetaan vuoden 2002 loppuun mennessä. Päätetään kulttuurikeskuksen sijoituspaikasta kevään 2002 aikana. Pyritään siihen, että valtiolta tekisi mahdollisimman pian periaatepäätöksen keskuksen toteuttamisesta kansallisena erityishankkeena ja että keskuksen arkkitehti- ja muuta suunnittelua varten saataisiin valtion vuoden 2003 talousarvioon riittävä suunnittelumääräraha.

Pyritään siihen, että kulttuurikeskuksen arkkitehti- ja muu suunnittelu voitaisiin toteuttaa vuonna 2003. Lisäksi pyritään käynnistämään arkkitehtisuunnittelun ohessa keskuksen sisältötuotantoa koskevia projekteja.

2.11. Projektitoiminta

Oppimateriaaliprojekteja käynnistetään ja jatketaan oppimateriaalisuunnitelmien mukaan.

Toteutetaan Saamelaiskulttuurikeskusta koskeva valmistelu- ja kehitysprojekti vuoden 2002 loppuun mennessä. Jatketaan suunnitelmien mukaisesti Saamelaisten kieli- ja kulttuurisiida -projektiä.

2.12. Tutkimustoiminta

Edistetään resurssien puitteissa muun muassa seuraavaa tutkimustoimintaa:

- monitieteellinen ja kokonaisvaltainen tutkimus eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta saamelaiseen ympäristöön ja perinteisten elinkeinojen harjoittamisedellytyksiin,
- tutkimus erilaisten maa-, vesistöjen ja rantojenkäyttömuotojen vaikutuksista saamelaisten perinteiseen alueidenkäyttöön saamelaisten kotiseutualueella,
- saamelaismatkailun tutkimusohjelma kestävän kehityksen ja saamelaiskulttuurin perustalta, ja
- tutkimusohjelma saamelaisesta perinteisestä tietämyksestä.

2.13. Vaalit

Aloitetaan vuoden 2003 saamelaiskäräjävaalien valmistelu kesällä 2002 ja siinä yhteydessä saatetaan vaaliluettelon päivittämis- ja muu kehittämistyö atk-ohjelman suunnittelu mukaan lukien päätökseen vuoden 2002 loppuun mennessä.
